

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ

ΥΠΟ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ

Ἐν τῇ «Θεολογίᾳ» (1952, σελῖς 169—190 καὶ 342—366) ἐδημοσιεύσαμεν Ἱστορίαν τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων, ὡς πρώτην ἀπόπειραν διαπραγματεύσεως τοῦ θέματος τούτου. Εἰς τοὺς ἐπισκοπικοὺς τίτλους, κατὰ φυσικὸν λόγον, συμπεριελάβομεν καὶ τοὺς πατριαρχικοὺς. Ἐνταῦθα θὰ συμπληρώσωμεν τὴν διαφώτισιν τῶν πατριαρχικῶν τίτλων. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη λίαν συνοπτικῶς νὰ ἐπαναλάβωμέν τινα τῶν ἐκεῖ ἐν ἐκτάσει λεχθέντων.

Ἦδη κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 4ης ἐκ]ρίδος, ἐπὶ τῶν ἀρειανικῶν ἐρίδων, ἐπίσκοποι τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, γράφοντες πρὸς τὸν Ρώμης, μετεχειρίζοντο τὸν τίτλον «μακαριώτατος», χρησιμοποιοῦντες οὕτω τὸν ἐν τῇ Δύσει ἐμπολιτευόμενον παπικὸν τίτλον (Ἐπιφανίου, Κατὰ αἰρέσεων. 70, 2. Μ. Ἀθανασίου, Ἀπολογητικὸς κεφ. 58. Τοῦ αὐτοῦ, Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ μοναχοὺς, κεφ. 26). Ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὀλίγον βραδύτερον παρουσιάσθη ἄλλος πατριαρχικὸς τίτλος, ὁ τίτλος «δοσιώτατος», ἀποδιδόμενος εἰς ὅλους τοὺς πατριάρχας καὶ εἰς τὸν πάπαν Ρώμης. Ταῦτα ἀποδεικνύονται ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου (+444. Migne, τόμος 77). Ἦδη ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, γράφων πρὸς τὸν Ρώμης Ἰννοκέντιον τὸν Α' (403), μετεχειρίσθη τὴν φράσιν «τῷ δοσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ» (Παλλαδίου, Βίος Ἰω. Χρυσ. κεφ. 2).

Ὁ τίτλος «δοσιώτατος» ἦτο ἀκατανόητος ἐν τῇ Δύσει. Ὅσακις ἐπιστολαὶ ἀνατολικῶν ἐπισκόπων, ἀπευθυνόμεναι εἰς τὸν Ρώμης καὶ φέρουσαι τὸν τίτλον «δοσιώτατος», μετεφράσθησαν εἰς τὴν λατινικὴν (Migne, λατινικὴ σειρὰ, τόμος 50, στήλη 447. τόμος 54, στήλη 721 καὶ 727), ὁ τίτλος οὗτος μετεφράσθη εἰς sanctissimus (ἀγιώτατος). Ἡ μετάφρασις αὕτη εἶναι ἀνακριβής. Διότι, πρῶτον, οἱ τίτλοι «δοσιώτατος» καὶ «ἀγιώτατος» ἦσαν δύο διάφοροι, καθ' ἑαυτοὺς ὑφιστάμενοι τίτλοι, δεύτερον, ἡ σημασία τῶν δύο τούτων λέξεων ἦτο διάφορος, τῆς λέξεως «δοσιώτατος» δηλοῦσης τὸν ἀριστοτέχνην τοῦ μοναχικοῦ καὶ ἀσκητικοῦ βίου, τρίτον, ὁ τίτλος «ἀγιώτατος», ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ (μέσα τῆς 4ης ἐκ]ρίδος), παρουσιάζεται ἀποδιδόμενος εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, οὔτε δὲ ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὔτε ἐν τῇ Δύσει ἐθεωρεῖτο τότε ὡς πατριαρχικὸς τίτλος. Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς

λατινικάς μεταφράσεις ἐπιστολῶν ἀνατολικῶν ἐπισκόπων, ἀπευθυνομένων εἰς τὸν Ρώμης, ἀπαντᾷ ὁ τίτλος «ἀγιώτατος» (sanctissimus), ἀλλ' οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἦτο, εἰμὴ ὁ ἐν τῇ Ἀνατολῇ πατριαρχικός τίτλος «δσιώτατος», ἀνακριβῶς μεταφραζόμενος.

Ὁ ἀπὸ τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς 4ης ἐκρίδος ἐν τῇ Δύσει ἐμπολιτευόμενος παπικός τίτλος «μακαριώτατος» μόλις ἐπὶ τῆς Ἰουστινιανείου ἐποχῆς (πρῶτον ἡμισυ τῆς 6ης ἐκρίδος) μετεδόθη εἰς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἐκεῖ παρουσιάσθη ἐν συνοδείᾳ τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος» («τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως», 3η Νεαρά, κεφ. β', πρβλ. καὶ 7ην Νεαράν, 42αν Νεαράν καὶ 67ην Νεαράν, εἰς τὰς ἐπικεφαλίδας). Ὁ τίτλος «ἀγιώτατος», ὡς πρὸ ὀλίγου ἐλέγχθη, ἀπεδίδοτο εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, διὰ τοῦτο ὁ συνδυασμὸς αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου «μακαριώτατος» ἀποτελεῖ ἐκ πρώτης ὄψεως παράδοξον φαινόμενον. Ἐν τῇ πρώτῃ ἀποπειρᾷ τῆς ὑφ' ἡμῶν διαπραγματεύσεως τῆς ἱστορίας τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ «Θεολογία», περὶ τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου εἵπομεν τὰ ἑξῆς. «Ὁ τίτλος «μακαριώτατος» δὲν συνεδυάσθη μὲ τὸν τίτλον «δσιώτατος», διότι ἤθελε νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτόν... συνεδυάσθη μόνον μὲ τὸν τίτλον «ἀγιώτατος». Αὐτὸν ἀνέσυρεν ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων, αὐτὸν ἤρρισε νὰ περιορίξῃ καὶ ἐξυψῆ, τείνων νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πατριαρχικόν» («Θεολογία», σελὶς 183). Ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ παρατηροῦμεν δύο τινά. Πρῶτον. Τὰ ἐν αὐτῷ λεχθέντα δὲν ἀποτελοῦσιν ἐξηγήσιν τοῦ παραδόξου συνδυασμοῦ τῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος», ἀλλ' ἀπλῆν περιγραφὴν αὐτοῦ, δὲν καθιστῶσι φανερά τὰ αἴτια, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθάσῃ τις ἀμέσως εἰς τὸ ἀπώτερον καὶ δυσδιάκριτον τέμα τῆς κατανοήσεως τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, ἀλλ' ἔπρεπε προηγουμένως νὰ γίνῃ ἐν νέον περαιτέρω καὶ τολμηρὸν βῆμα, ἵνα φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου. Ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ παρατηροῦμεν, δεύτερον, ὅτι ὡς πρόωρον δὲν ἐθίγη τὸ ζήτημα, ποῦ καὶ πότε ἐγίνεν ὁ παράδοξος συνδυασμὸς τῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος», ἐν δὲ τῇ συνεχείᾳ τοῦ χωρίου ἐκείνου (ἐν τῇ «Θεολογία») ἀπεδείχθη μόνον, ὅτι ὁ συνδυασμὸς οὗτος δὲν παρουσιάσθη αἰφνιδίως καὶ ἀποτόμως, ἀλλὰ προπαρασκευασθῆ ἀπὸ χρόνου ἱκανοῦ. Πρὸς ἀπόδειξιν ὅμως τούτου ἐμνημονεύθησαν ἐπιστολαὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Δύσεως Πασχασίνου, τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ καὶ Ἀνατολίου καὶ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Migne, λατινικὴ σειρά, τόμος 54, στήλη 606, 744 950, 976, 1052). Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀκριβῶς δυνάμεθα ἐνταῦθα, ἐν τῇ παρουσίᾳ συμπληρωματικῆς πραγματείας, νὰ διαφωτίσωμεν πρώτην φοράν τὸ ζήτημα, ποῦ καὶ πότε ἐγίνεν ὁ συνδυασμὸς τῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος». Διότι ὅλαι αἱ μνημονευθεῖσαι ἐπιστολαὶ ἐγράφησαν μὲν

ὑπὸ δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἐπισκόπων, ἀλλ' ὅλοι προέρχονται ἐκ τῶν μέσων τῆς 5ης ἐκρίδος καὶ ἀπευθύνονται εἰς τὸν Ρώμης. Δικαιούμεθα, δηλονότι, νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ συνδυασμὸς τῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος» δὲν ἔγινεν ἀρχὰς τῆς 6ης ἐκρίδος ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τῆς 5ης ἐκρίδος ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ δυτικῶν καὶ διὰ τὸν πάπαν Ρώμης. Ἐκτὸς τούτου διαφωτίζεται καὶ ἄλλο ζήτημα, πῶς ἦσαν τὰ αἷτια τοῦ συνδυασμοῦ τῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος», ὡς θὰ δεῖξωμεν εἰς τὰ ἀμέσως ἐπόμενα.

Γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἐν μὲν τῇ Δύσει ὑπῆρχε διὰ τὸν Ρώμης ὁ τίτλος *beatissimus* (μακαριώτατος), ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ ὑπῆρχε διὰ τε τοὺς πατριάρχας καὶ διὰ τὸν Ρώμης ὁ τίτλος «δσιώτατος», μεταφραζόμενος ἐν τῇ Δύσει ἀνακριβῶς εἰς *sanctissimus* (ἀγιώτατος). Ὁ ἐν ταῖς μνημονευθεῖσαις ἐπιστολαῖς δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν κληρικῶν ἀναφερόμενος διπλοῦς παπικὸς τίτλος «*sanctissimus ac beatissimus*» δὲν εἶναι, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζει τις, παράδοξος ἔνωσις τοῦ παπικοῦ τίτλου «μακαριώτατος» καὶ τοῦ εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ἀποδιδομένου τίτλου «ἀγιώτατος», ἀλλ' εἶναι ἡ πολὺ φυσικὴ καὶ πολὺ λογικὴ ἔνωσις τῶν δύο παπικῶν τίτλων, τοῦ τίτλου «μακαριώτατος» (*beatissimus*) καὶ τοῦ τίτλου «δσιώτατος», τοῦ δευτέρου ὅμως ἀνακριβῶς μεταπεφρασμένου ἐν τῇ Δύσει εἰς «ἀγιώτατος» (*sanctissimus*).

Ἡ ἔνωσις αὕτη μετ' ὀλίγον γνωσθεῖσα εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν, πρῶτον μὲν, ὅταν ἔγραφον πρὸς τὸν Ρώμης, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ μνημονευθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ Φλαβιανοῦ, τοῦ Ἀνατολίου καὶ τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου (451), δεύτερον δέ, ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, ὡς μαρτυροῦσιν αἱ μνημονευθεῖσαι Νεαραὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (3η, 7η, 42α, 67η, πρῶτον ἡμισυ τῆς 6ης ἐκρίδος). Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁ διπλοῦς οὗτος τίτλος μετεφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ διὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν μετάφρασις ἐχρησιμοποιήθη καὶ διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν. Καὶ ὁ μὲν τίτλος «*beatissimus*» ἄνευ περιπλοκῶν καὶ ἀψόγως μετεφράσθη εἰς «μακαριώτατος», ὁ δὲ τίτλος «*sanctissimus*» (ἀγιώτατος) τοῦ διπλοῦ τούτου τίτλου, ὡς ἐλέχθη, ἦτο κατ' οὐσίαν ὁ τίτλος «δσιώτατος», ὁ ὁποῖος ὅμως ἤλθεν ἐκ τῆς Δύσεως ἀνακριβῶς μεταπεφρασμένος εἰς *sanctissimus*, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ ἀντὶ νὰ εὐρεθῇ τὸ πραγματικὸν ἀντίστοιχον αὐτοῦ καὶ ἀντικατασταθῆ διὰ τοῦ τίτλου «δσιώτατος», μετεφράσθη ἀπλούστατα, συμφώνως πρὸς τὴν ἀνακριβῆ λατινικὴν μετάφρασιν, εἰς «ἀγιώτατος». Κατὰ ταῦτα, ὁ πατριαρχικὸς τῆς Δύσεως τίτλος «μακαριώτατος» συνεδυάσθη μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς Ἀνατολῆς «δσιώτατος», κρυπτομένου ὅμως, κατὰ τινὰ μοιραίαν παραδρομὴν καὶ μοιραῖον ὀλισθημα, ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀγιώτατος». Ἡθελεν ἀκρι-

βῶς νὰ διαιωνίση τὸν τίτλον «δοσιώτατος» καὶ πράγματι διηρώνισεν αὐτόν, ἀλλ' ὑπὸ προσωπίδα καὶ ἀγνώριστον.

Διὰ τοῦτο ὁ συνδυασμὸς τῶν πατριαρχικῶν τίτλων «ἀγιώτατος καὶ μακαριώτατος» εἶχεν ἀντίκτυπον καὶ ἐπὶ τοῦ μεμονωμένου τίτλου «δοσιώτατος» καὶ ἐπὶ τοῦ μεμονωμένου τίτλου «ἀγιώτατος», ἐκ τούτου δὲ προέκυψαν δύο ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ἀπλῶς μόνον ὑπηνίχθημεν. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἶναι τὰ ἐπόμενα. Πρῶτον, ὁ τίτλος «δοσιώτατος», ἐφόσον δὲν ἐκρύπτετο μεταπεφρασμένος εἰς «ἀγιώτατος», ἔπαυσε νὰ εἶναι πατριαρχικός, μετεδόθη εἰς τοὺς ὑπὸ τοὺς πατριάρχας διοικητικούς ἐπισκοπικούς βαθμούς, βραδύτερον ἐγκαταλείφθη καὶ ὑπ' αὐτῶν περιορισθεὶς ἐπὶ τέλος εἰς τοὺς μοναχοὺς. Διὰ τὴν τοιαύτην μόνον μορφήν τοῦ τίτλου «δοσιώτατος» (τὴν μὴ μεταπεφρασμένην εἰς «ἀγιώτατος») ἀληθεύει τὸ ὑπ' ἐμοῦ λεχθέν, ὅτι ὁ τίτλος «μακαριώτατος» δὲν συνεδυσάσθη μὲ τὸν τίτλον «δοσιώτατος», καὶ διὰ τὴν τοιαύτην μόνον μορφήν αὐτοῦ ἀληθεύει τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἐπίσης λεχθέν, ὅτι ὁ τίτλος «μακαριώτατος» ἀντικατέστησε τὸν τίτλον «δοσιώτατος» (ἴδε ἀνωτέρω σελίς 170 καὶ ἐξῆς, τὸ ἐκ τῆς «Θεολογίας» παρατεθὲν χωρίον). Μὲ τὸν τίτλον «δοσιώτατος», τὸν μεταπεφρασμένον εἰς «ἀγιώτατος», ὁ τίτλος «μακαριώτατος» συνεδυσάσθη ὀλοτελῶς καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀντικατέστησεν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ διαιώνισεν. Δεύτερον ἀποτέλεσμα. Ἐν γένει ὁ τίτλος «ἀγιώτατος», ὁ ὁποῖος πρότερον ἀπεδίδοτο εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους, ἤρχισε νὰ ἐξαφανίζεται ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης χρήσεως, νὰ περιορίζεται καὶ νὰ ἐξυψοῦται, τείνων νὰ γίνῃ πατριαρχικός. Καὶ ἔγινε πράγματι τοιοῦτος, ἀποροφηθεὶς ὑπὸ τῆς μεταφράσεως τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου «δοσιώτατος» εἰς «ἀγιώτατος». Οὕτως ἐξηγεῖται, διατὶ οἱ ὑπὸ τοὺς πατριάρχας διοικητικοὶ ἐπισκοπικοὶ βαθμοὶ ἔπαυσαν νὰ μεταχειρίζωνται τὸν τίτλον «ἀγιώτατος».

Πρὶν συντελεσθῆ ἡ μνημονευθεῖσα ἐξύψωσις τοῦ γενικοῦ ἐπισκοπικοῦ τίτλου «ἀγιώτατος» καὶ χρονολογικῶς παραλλήλως πρὸς τὴν ἐξύψωσιν ταύτην, ἤδη ἀπὸ τῆς Ἰουστινιανείου ἐποχῆς, ὁ τίτλος «μακαριώτατος» ἤρχισε νὰ ἐγκαταλείπεται διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ δι' αὐτόν ἤρχισε νὰ ἀναφέρεται μόνος ὁ τίτλος «ἀγιώτατος». Περὶ τούτου μαρτυρεῖ ἐκ τοῦ ἔτους 535 ἡ 5η Νεαρά ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι, ἐκ τοῦ ἔτους 537 αἱ ἐπόμεναι τέσσαρες Νεαραί, 55η 56η 67η εἰς τὰς ἐπικεφαλίδας καὶ 58η ἐν τῷ σώματι καὶ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ, ἐκ τοῦ ἔτους 539 ἡ 79η Νεαρά ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι. Εἰς τὸν τίτλον «ἀγιώτατος» τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἀκριβῶς ἀνήκει τὸ μέλλον καὶ διετηρήθη μέχρι τέλος τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Εἶναι φανερὰ ἡ ἀπέναντι τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς Δύσεως «μακαριώτατος» προτίμησις τοῦ τίτλου «ἀγιώτατος», καὶ ἡ προτίμησις αὕτη ἐξηγεῖται ἐπίσης ἐκ τούτου, ὅτι τὸ ἐν τῷ ρωμαϊκῷ καὶ κωνσταντινουπολιτικῷ διπλῷ τίτλῳ κείμενον «ἀγιώτατος» ἦτο ὁ πατριαρχικὸς τίτλος τῆς

Ἐναντι τῆς «δοσιώτατος» κατὰ ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῆς ἀνακριβοῦς λατινικῆς μεταφράσεως (sanctissimus).

Τὴν 12ην ἐκρίδι παρουσιάσθη διὰ τὸν Κωνσταντινουπόλεως ὁ τίτλος «παναγιώτατος», χρησιμοποιούμενος μὲν ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν τίτλον «ἀγιώτατος», ἀλλ' ἀποτελῶν ἐξαίρεσιν. Τακτικὸς καὶ κανονικὸς τίτλος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἦτο ὁ τίτλος «ἀγιώτατος». Ὁ μεταρρυθμιστὴς χαρτοφύλαξ τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος Κουτάλης, κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 14ης ἐκρίδος, συνετέλεσεν, ἵνα ὁ πατριαρχικὸς τίτλος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως «παναγιώτατος» καταστῇ συνήθης, ὁ δὲ τίτλος «ἀγιώτατος» καταστῇ ἐξαίρεσις. Ὁ τίτλος «μακαριώτατος» ὄλονεν περισσότερον περιῆλθεν εἰς τοὺς τρεῖς ἄλλους πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς (Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων) καὶ εἰς ἄλλους ἀρχηγοὺς τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν. Ἡ μετὰ τὴν ἄλωσιν (1453) ἐποχὴ ἐστερέωσεν ἀμφοτέρω, ἤτοι τὸν τίτλον «παναγιώτατος» διὰ τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν τίτλον «μακαριώτατος» διὰ τοὺς ἄλλους πατριάρχας. Ὁ πάπας Ρώμης μέχρι σήμερον φέρει τὸν διπλοῦν τίτλον sanctissimus et beatissimus, ἤτοι τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐν τῇ Ἱστορίᾳ διαμορφωθέντων πατριαρχικῶν τίτλων, τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς Δύσεως «μακαριώτατος» καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ τίτλου τῆς Ἀνατολῆς «δοσιώτατος», κρυπτομένου ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀγιώτατος» (sanctissimus). Ἡ ἐν τῇ παρούσῃ συντόμῳ πραγματεία δοθεῖσα νέα συμπληρωματικὴ διαφώτισις ἀποτελεῖ τὸ πρωτοτυπώτερον καὶ σπουδαιότερον σημεῖον ἐν γένει τῆς περὶ τῶν ἐπισκοπικῶν τίτλων μελέτης ἡμῶν.